

Hošek, Radislav

[Antické novely]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1966, vol. 15, iss. E11, pp. 196-197

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109637>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Gsell—H. G. Pflaum, *Inscriptions latines de l'Algérie* (Paris 1922, 1957), J. M. Reynolds—J. B. Ward Perkins, *The Inscriptions of Roman Tripolitana* (Rome 1952). Srovnány jsou i sbírky Dessauovy, Diehlovy aj.

Sympatické jsou úvodní slova vydavatelova, který dává ostatním badatelům k dispozici vyexcerpovaný materiál svého pracoviště a vybízí je k tomu, aby se na oddělení obraceli o informace.

Gründlova publikace usnadní značně práci badatelům a pohodlně jim ušetří značný počet hodin trpělivého hledání. Patří mu za ni náš dík.

Radislav Hošek

Antické novely. (Z řeckých a latinských originálů přeložili Bořivoj Borecký, Karel Hrdina, Rudolf Mertlík a Ferdinand Stiebitz. Vybral, doslov a poznámky napsal Bořivoj Borecký. Str. 215. Praha, KLU, 1965.)

Šťastný počin vydat ukázky antických povídek v češtině provedl už kdysi F. Stiebitz vydáním *Antických povídek* (1930) a *Nových antických povídek* (1931). Ještě šťastnější volbu mělo i KLU, když se rozhodlo vydat tentokrát překlady z antické prózy souborně.

Antické povídky mají v sobě cosi zvláštního. Především nebyly koncipovány — aspoň literárně — samostatně, nýbrž jsou vloženy do souvislejšího výkladu. Ve skutečném životě však žily nepochybně samostatně a byly vyprávěny na veřejnosti. Ten rámec se pozvolna věky rozšpával, Boccaccio z něho podržuje už jen velmi úzkou lištu, a nakonec se vytvořila nezarámovaná anebo jen titulem spjatá novela, případně jen titulem spjatá sbírka novel. Dále mají antické novely to, co je vlastní i dnes povídce. Dýchá nejen životem svého okolí, ale především i něčím neskutečným nebo vzdáleným. Není to romantismus, je to kouzlo exotiky, která se nám jeví mimořádnou svým životem i krajinou. Tak působil Orient i ve stavověku a není náhodou, že řada povídek se odehrává na Východě, kde bezpochyby byla i kolébka tohoto útvaru.

Co vlastně pod pojem antická novela patří a jaké má prvky, vysvětluje v dodatku o vyprávěckém umění starověku vydavatel. Na málo stranách se mu podařilo osvětlit společenský význam povídky, její poměr k obdobným projevům, jakými jsou báj, bajka, pověst aj., i charakterizovat hlavní představitelé.

Základní výběr literárních postav provedl již F. Stiebitz. V dnešním výboru k němu přistupují další postavy překladem příběhů, které se však mnohdy vlastní novele jen blíží. O některých to vydavatel sám uvádí, o jiných se to můžeme rovněž domnívat (Chárón z Lampsaku, Plútarchos). Za to však tu postrádáme ukázkou novely ze zpracování rétorických škol. Do výboru byly zařazeny povídky o „podivuhodných dalekých zemích“ (chybí nám tu slovo Thulé), ale snad bylo na místě uvést i ukázkou z fantastické cesty na měsíc (Lukianos). Stranou zůstaly neliterární povídky, zachované na nápisech, zvláště děkovných, které rozhodně nepatří ani mezi pověsti ani mezi báje, byť v nich mělo božstvo jistou úlohu.

Příkladem antických novel se nám představili úspěšně jako překladatelé prózy B. Borecký a zkušený překladatel poesie R. Mertlík. Při čtení však působí nejvyváženěji stále ještě překlady Stiebitzovy, zatímco ukázky Boreckého jsou ve srovnání s nimi pomalejší, ukázky Mertlíkovy úspěšnější. Je to dojem ne zcela subjektivní, který by měl překladatele vést k zamyšlení při přístupu k překládání. Pro překlad obtížné ukázky překladaťelé správně. Snad mohli jít dále v počestování, zejména R. Mertlík, (str. 99): obsadili pevnost Anymóné — správně a lépe Amymonu; str. 186: z města Erythrai — lépe Eryther. Zastarale působí psaní Capua, Collatia, Collatinus namísto Kapua aj. Nedůsledné je přepisování vlastních jmen Řeků v doslovu, str. 204: Claudius Aelianus (latinsky), ale Flavios Filostratos (řecky). Nezdařený je i překlad hexametru na str. 174: *Božského přátelství vzorem zůstanou smrtelným lidem* (asonance *vzorem – lidem*, cezura.)

Těchto několik poznámek úroveň knihy nesnižuje. Čtenář se při ní opravdu pobaví. Snad je

zajímavé to, že Stiebitzovy překlady vyšly jako bibliofilie, dnešní výbor vychází v nákladu 15.000. Vkusná obálka s reprodukcí pompejské fresky vhodně doplňuje tuto půvabnou knížku.

Radislav Hošek

Pamjatniki pozdnej antičnoj poezii i prozy II—V veka, Moskva 1964. Stran 360. Cena 1 rub. 30 k.

Tato publikace je prvním ze tří plánovaných sborníků, které hodlá vydat Akademie věd SSSR ve snaze seznámit co nejširší čtenářskou veřejnost s literárními památkami pozdní antiky, jinak těžko přístupnými. V úvodu (str. 7—26) jsou stručně nastíněny antické politicko-hospodářské poměry v II. až VI. stol. n. l. a dále se čtenář seznamuje s hlavními směry, kterými se ubírala literatura oné doby. *M. J. Grabar-Passek*, který je autorem úvodu, zde mimo jiné vyslovuje nesouhlas s „nespravedlivým“ označováním literární tvorby této doby jako literatury úpadkové a říká, že kdyby byla této literatuře věnována jen z poloviny taková pozornost jako literatuře doby klasičké, nemohla by být nikdy takto posuzována. Vlastní část knihy obsahuje v překladu ukázky z antické poezie (řecká poezie str. 29—114; římská poezie str. 117—220) a z antické prózy (řecká próza str. 223—302; římská próza str. 305—323). Jsou zde zastoupeni jak autoři, s jejichž překlady se již měl možnost sovětský čtenář seznámit, tak např. Lukianos, Chariton, Longos, Apuleius (i tyto překlady však byly znovu revidovány), tak i — a to v převážně většině — autoři, kteří jsou do ruštiny překládáni poprvé, a to je bezesporu také největším přínosem sborníku. Ke každému antickému básníku či prozaikovi je vždy připojena stručná charakteristika jeho života a díla. Na str. 327—355 jsou pak zařazeny poznámky k jednotlivým autorům, obsahující výklady k těm místům textu, kterým by čtenář bez klasického vzdělání stěží porozuměl. Sovětská čtenářská veřejnost se tedy může jen těšit na druhé a třetí z připravovaných sborníků této řady, jež budou obsahovat překlady vybraných míst z řečí a dopisů pozdní antiky (sborník druhý) a překlady pozdně antických děl historického a encyklopedického charakteru (sborník třetí).

Dagmar Bartoňková

Hermann Bengtson, Griechische Geschichte von den Anfängen bis in die römische Kaiserzeit, XI, 575 str., 4 mapy, 8 příloh. C. H. Beck, München 1965.

Knihy z Handbuchu der Altertumswissenschaft měly až posud úděl opravdových příruček. Čtenář se v nich neobrací jenom k textu, nýbrž i k hojným poznámkám a málokdy čte kapitoly jako celek, zejména pak málo přihlíží k literárním hodnotám textu.

Aby ušla tomuto osudu byla právem zařazena do nové edice, vycházející v Beckově nakladatelství pod názvem *Beck'sche Sonderausgaben*, kniha Bengtsonova o řeckých dějinách (srov. LF III, 1955, str. 269—273, a SPFFBU E 6, 1961, str. 259—260). Nepochybně si svým jasným výkladem, podaným bez všeho vědeckého aparátu, i novou úpravou pro pohodlné čtení získá nové čtenáře. Je to zajímavý pokus o popularizaci vědecké práce ze strany nakladatelství.

Radislav Hošek

Abriss der Geschichte antiker Rand-Kulturen, herausgegeben von Wolf—D. v. Barloewen, Verlag R. Oldenbourg, München 1961.

Jako protějšek k publikaci *Abriss der antiken Geschichte* vyšla tato kniha, která z pera významných odborníků má podat přehled tzv. okrajových kultur, tj. těch kultur, které se vytvořily na okraji antického světa a vešly s ním do styku. Z názvů jednotlivých kapitol je vidět celkové rozvržení knihy: Westkeltén (str. 1—16, *P. Lamrechts*), Kultur der Germanen (17—37, *Hellmut Rosenfeld*), Geschichte der Germanen bis 376 n. Chr. (38—82 *Wolf—D. v. Barloewen*), Geschichte des Donau-Schwarzemeer-Raumes im Altertum (83—149, *Robert Werner*), Geschichte der Juden vom Babylonischen Exil bis Mohammed (*Georg Stadtmüller*) a Die Araber vom Tode Alexander